

L'ús del català entre els joves de Granollers

31

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2005

Resum: *L'any 1999 l'Associació Cultural de Granollers va concedir la Borsa d'estudis X Memorial Joan Camps a un projecte d'investigació sobre el coneixement i l'ús del català entre la població adolescent de Granollers. Publicat l'any 2000 amb el títol Granollers: llengua i futur, l'estudi constata el retrocés de l'ús del català entre els joves i proposava un seguit d'actuacions destinades a revertir aquesta tendència. Durant els darrers cinc anys, tres dels autors de Granollers: llengua i futur –Antoni Riera, Rosa Sagalés i Jordi Sedó– hem continuat estudiant, mitjançant enquestes efectuades als centres d'ESO de la ciutat, els usos lingüístics dels joves granollerins i, prèviament a la publicació del llibre, presentem en aquesta ponència un primer balanç de les dades obtingudes.*

1. Gènesi del treball

En la gènesi d'aquest estudi, hi havia la mateixa preocupació i el mateix interès que ens havia impulsat a emprendre el treball publicat el 1999 pel Casal del Mestre i que havia guanyat la Borsa Joan Camps, titulat *Granollers: llengua i futur*: la constatació que el castellà era predominant com a llengua usual en les comunicacions espontànies dels alumnes de secundària i que el procés de normalització era molt lluny d'acomplir-se malgrat el temps transcorregut de vigència de l'Estatut i de la Llei de política lingüística.

Les primeres reunions d'intercanvi d'experiències per al primer treball van tenir lloc el curs 1997/98 i considerarem que valia la pena avaluar la situació de pèrdua d'ús amb dades concretes tot i que calgués processar les enquestes de més de 6.000 alumnes de 10 centres diferents. Sortosament, vam comptar tothora amb la col·laboració de tots els centres que imparteixen secundària a Granollers, als quals volem reiterar el nostre agraïment, ja que sense ells els nostres treballs no haguessin estat possibles: IES Antoni Cumella, IES Carles Vallbona, IES Celestí Bellera, Escola Anna Mogas, Escola Cervetó, Escola Educem, Escola Estel, Escola

Jardí d'Infància, Escola Municipal del Treball i Escola Pia. La feina es va fer i el treball va ser publicat. Les dades feien una fotografia que parlava d'un clar retrocés d'ús i d'un preocupant procés de substitució lingüística.

La situació detectada concordava perfectament amb el que altres estudis apuntaven per al conjunt de l'àmbit metropolità i que s'identificava amb conceptes ben estudiats per la sociolingüística: la nativització del castellà (la primera llengua de la majoria de l'alumnat de secundària nascut a Granollers és el castellà), la minorització del català (la llengua pròpia del territori pateix una restricció dels seus usos, la pressió de la llengua dominant desemboca en una sèrie d'actituds apreses inconscientment per la població jove que calca també el comportament dels adults, com la norma de convergència al castellà, és a dir, abandonar el català davant de qualsevol interacció en castellà, fet que prova una baixa autoestima de la identitat pròpia, etc.

Una altra de les constatacions del nostre primer treball fou que emergia una nova consciència bilingüe entre els joves, s'instaurava un bilingüisme social que en cap cas beneficiava el català, ja que també provàvem que els castellanoparlants eren persistents en el seu monolingüisme. Per altra banda, els estudis de sociolingüística posen de manifest que el bilingüisme social és símptoma de conflicte lingüístic. Els països normals no fan servir dues llengües alhora, no passen en una mateixa conversa d'una llengua a l'altra. El conflicte lingüístic, que és una situació dinàmica, presenta dos possibles camins: el de la normalització plena, que la llengua pròpia recuperi tots els usos i es recuperi la normalitat, o el de la substitució lingüística de la llengua més feble, la qual cosa significa per al català la negació de futur. El nostre primer treball alertava que hi havia indicis que ens trobàvem en un procés de substitució lingüística i que per això calia una resposta ràpida que corregís la situació. Aquesta resposta començava per donar a conèixer la situació real de la llengua i per apel·lar a la responsabilitat col·lectiva i de les institucions.

Tres dels autors que redactàrem aquell treball vam considerar que era oportú fer un seguiment d'aquella imatge fixa que havíem obtingut mitjançant les dades que poguéssim extreure de les enquestes passades cada curs a un sol nivell de secundària a tots els centres de Granollers. Optàrem per 4t d'ESO, el curs final de

l'ensenyament obligatori i que recull encara tot l'alumnat de la ciutat (a *Granollers: llengua i futur*, l'ESO ja ens apareixia com el nivell educatiu més integrador, en què els percentatges molt desequilibrats en els antics BUP i FP es globalitzaven). Aquesta recollida de dades es va fer sistemàticament durant cinc anys consecutius, emprant el model d'enquesta que es mostra més endavant. El processament d'aquestes dades és el treball que presentem aquí de manera resumida.

2. Consideracions metodològiques

Com s'ha dit abans, si bé aquest estudi té com a precedent el treball realitzat l'any 1997, planteja una altra perspectiva: aquell dibuixava una topografia sobre els usos lingüístics de la totalitat de la població de secundària de la ciutat; ara es tractava, en canvi, de descriure les tendències pel que fa als ítems del treball anterior que consideràvem més productius per al nostre estudi.

Certament, qualsevol observador mínimament atent pot reconèixer, sense necessitat de més expedients, que la darrera generació a Granollers, com arreu de l'àrea lingüística del català, ha estat testimoni —o agent— d'un notable retrocés quant a l'ús social de la nostra llengua.

La situació és d'una notable complexitat i no voldríem banalitzar-la. Hi intervenen molts factors sociològics en un sentit ampli: des de la geografia humana, a la psicologia social; des de l'antropologia a la dinàmica econòmica. D'altra banda, les possibles solucions a aquest retrocés tenen un marc de referència polític ben bé fora del nostre abast. Ara bé: el coneixement de la situació és el pas previ per a plantejar el tema en els seus estrictes termes; la dada fefaent és el requisit per a fer un diagnòstic de la situació per tal de posar-hi remei. Interessava, doncs, determinar l'estat de salut de la llengua, la dinàmica del retrocés, els indicadors que mostren aquest procés, els valors que s'hi correlacionen, etc.

L'estudi no pretén explorar les causes que motiven aquest procés de deserció lingüística. Una anàlisi de les percepcions, o dels aspectes psicosocials en joc, hauria requerit una exploració de tipus qualitatiu en la línia de l'etnolingüística. Aquí, únicament, ens hem basat en les dades obtingudes a través d'una consulta quantitativa. Ara bé, tot i l'eixutesa de la informació sociomètrica, que no

autoritza d'anar més enllà de l'anàlisi d'uns valors de resposta tal i com se'ns presenten, val a dir que és molt productiva per tal de determinar com van les coses.

Una enquesta no és més (però tampoc menys) que una consulta; una font d'informació que pren el seu valor en considerar una opinió com a col·lectiva i que es dota de significació a partir de la conversió de les variables-resposta individuals a valors percentuals que esdevenen així operables.

La validesa d'aquest mètode de consulta ha estat sovint posada sota sospita, especialment pel que fa a la legitimitat de la mostra en què es basa l'estudi, però també pel que fa a la pertinença de les preguntes o bé amb relació al rol mateix de l'enquestador.

Ara bé, en l'estudi que presentem, no hem treballat sobre una mostra significativa, sinó sobre tot l'univers estudiat: la totalitat de la població de quart d'ESO escolaritzada a Granollers. A més, hem procurat, en primer lloc, que les preguntes no plantegessin cap mena d'ambigüitat; també que no condicionessin la resposta, i, finalment, que el paradigma de respostes ofert tingués una plena complementarietat. I encara, per tal d'evitar possibles biaixos (per empatia) en les respostes, s'ha vehiculat la consulta en sessions de classe que no fossin ni de tutoria ni de les àrees de llengua catalana o castellana.

2.1. Significació de la població estudiada

El motiu d'haver focalitzat l'estudi en l'univers escolar de quart d'ESO és doble: d'una banda, perquè constitueix un grup d'edat que és des d'un punt de vista sociològic —i doncs sociolingüístic— molt significatiu: els setze anys corresponen als estàndards de plenitud de l'adolescència, i és en aquest estadi evolutiu de la personalitat dels nois i noies quan s'expressen amb contundència les respostes més transgressores, normalment avalades per uns determinats codis de conducta col·lectius, als quals tendiran a fidelitzar-se, tot substituint els codis familiars o escolars per uns altres que el grup gestionarà i sobre els quals en validarà o no les noves adscripcions: la indumentària, les músiques i la manera de manifestar-se —òbviament, també la llengua— seran corroborats pel grup, al capdavant allò més preuat per l'adolescent.

Però també, el quart d'ESO constitueix la fi de l'ensenyament escolar obligatori, i és en aquest moment quan podem avaluar l'eficàcia del nostre sistema educatiu, que té —recordem-ho— competències transferides des del 1980.

2.2. Descripció externa

L'enquesta, repetida any rere any al llarg de cinc cursos consecutius, ofereix una visió cinètica de les variacions que proporciona un mateix marc escolar: les respostes a les mateixes preguntes que dóna una mateixa població en promocions successives.

L'estudi realitzat entre els cursos 1998 i 2003 abraça la totalitat de la població escolaritzada a quart d'ESO a Granollers,¹ constituïda per 10 centres de secundària, sis dels quals són concertats² i quatre, de titularitat pública.

2.3. Descripció interna

L'ús social de qualsevol llengua és determinat per un conjunt de variables psicosocials que interactuen entre elles. Entre les més significatives, podem destacar la competència lingüística com a factor de seguretat; el grau de familiaritat en què es pot desenvolupar el parlant, com a factor de suport emocional —la comoditat i la freqüència d'oportunitats—; la pressió social, com a factor de sociabilitat; el metadiscurs polític adjacent; la necessitat de promoció... Aquest conjunt de circumstàncies, entre d'altres, conforma una amalgama molt complexa que, en definitiva, determina el grau d'afirmació/retracció lingüística del parlant.

És a partir d'aquests indicadors, que hem plantejat l'enquesta d'acord amb els blocs temàtics següents:

¹ Inclou, per tant, la població de quart d'ESO escolaritzada a Granollers, hi estigui empadronada o no; en canvi, exclou aquesta mateixa població granollerina escolaritzada en altres pobles o ciutats.

² Val a dir que tots els centres de titularitat privada tenen concert econòmic amb l'administració pública i que, per tant, estan subjectes al mateix marc regulador vigent de l'escola pública.

- **Llengua familiar**

Aquí s'ha reduït el nombre de qüestions respecte de l'estudi del 1997. En canvi, hem ampliat el paradigma de respostes per tal de poder afinar més en la qualitat de la informació obtinguda.

- **Competència**

En aquesta part, es demana sobre l'autoavaluació que es fa l'enquestat de la seva competència lingüística tant activa com passiva.

- **Usos lingüístics en diversos àmbits (ítems 3, 4 i 5)**

En quatre àmbits diferenciats: a casa, al centre escolar (ús informal), en les activitats d'aula (ús formal) i al carrer (és a dir, en qualsevol altra situació: al gimnàs, jugant amb els amics, etc.).

- **Codis de cortesia (ítems 6 i 7)**

En aquest apartat, s'han plantejat simètricament tant per al català com per al castellà: es buscava evitar els possibles biaixos atribuïbles a la correcció política. La doble perspectiva que planteja la mateixa pregunta per al català i per al castellà en requalifica la lectura conjunta.

- **Usos no productius de la llengua (ítems 8, 9 i 10)**

Interessava conèixer l'ús no interactiu de la llengua: música, lectura, ràdio, TV...; és a dir, la llengua triada quan la possible retracció per vergonya no hi intervé.

- **Confiança i interès**

Aquí, havien de projectar (també amb simetries com en els codis de cortesia) les seves representacions relatives entorn del català i del castellà.

2.4. Buidat

Les dades obtingudes han estat processades centre per centre en anys consecutius, segons un doble criteri: d'una banda, recollint de cada apartat, el percentatge de respostes de cadascuna de les variables en joc, en funció de les respostes vàlides per a cada ítem i centre.³

³ Obviament, s'han comptabilitzat només les respostes reals a cada ítem del qüestionari (sempre hi ha algun qüestionari incomplet) i les que són significatives (es desestima, posem per cas, una resposta múltiple a un mateix ítem).

Aquestes dades obtingudes de cada centre (valors absoluts i percentatges) han estat considerades globalment, però també de forma diferenciada, per a cadascun dels dos àmbits educatius: per al conjunt de l'escola concertada i per al conjunt de la pública, respectivament.

Paral·lelament, s'han establert uns índexs per a cada ítem i centre que facilitessin la comprensió i el seguiment de l'evolució, any per any, en les respostes. Aquests índexs són el resultat de donar valor numèric a la variable de resposta de cada ítem; així, si una pregunta té tres variables-resposta, ordenades sempre gradualment de més català a menys català, se n'hi fa una distribució equitativa dels valors 0 a 10.⁴

Els valors numèrics resultants constitueixen el que d'ara endavant anomenarem *índex de normalitat* per a cada pregunta (índex relatiu respecte d'un virtual àmbit de normalitat cultural i lingüística en català). Com hem fet en els percentatges, s'hi estableix un únic índex de conjunt, tant per a la concertada com per a la pública. Val a dir que, òbviament, en el decurs de cinc anys, les dades no recullen variacions gaire significatives. Ens hauria calgut una major perspectiva per tal de poder detectar traços més rellevants en el procés. No obstant això, s'hi descobreixen algunes tendències, que guanyen significació, les unes per les altres, quan són coincidents en àmbits diversos del qüestionari. En cap cas, però, aquests minúsculs moviments no ens són favorables des de l'òptica d'una política de normalització lingüística escolar mínimament ambiciosa.

⁴ Si són tres les variables, es fan correspondre respectivament a 10, 5, i 0; si en són quatre, a 10; 7,5; 5; 2,5 i 0; i quan en són cinc, a 10, 8, 6, 4, 2 i 0). La mitjana d'aquests variables resulta d'aplicar el valor-resposta com a factor multiplicador sobre el total de respostes de cada centre (a cada variable sobre el total de respostes vàlides). Ho veurem més clar amb un exemple: a la pregunta «*En quina llengua acostumes a veure la TV o a escoltar la ràdio?*» obtenim el curs 2002 -2003 la següent distribució de respostes en el conjunt de la ciutat:

Sempre en català.	19	3,15%
Més en català que en castellà	68	11,28%
Aproximadament, meitat i meitat	165	27,36%
Més en castellà que en català	227	37,65%
Sempre en castellà	124	20,56%
TOTAL RESPOTES VÀLIDES	603	100%

Com que es tracta de cinc variables, multipliquem el nombre 19 que correspon als qui responen «*Sempre en català*» pel factor 10; els 68 que responen «*Més en català...*» pel factor 7,5... i, finalment, els 124 que contesten «*Sempre en castellà*» pel factor 0. Sumats els resultats i dividint-ne el total per 603 (respostes vàlides) dona un *índex de normalitat* de 3,7.

L'observatori que hem establert sensibilitza fins a la centèsima l'evolució de l'opinió de l'univers consultat, tant en percentatges com en índexs de normalitat. Observació que ha estat cinc cops revalidada i sense que plantegi en cap cas desviacions sorprenents d'un any a l'altre; amb validacions en aquelles qüestions més subjectives («codis de cortesia» o «confiança i interès») mitjançant doblats de perspectiva per al català i per al castellà.

Finalment, el darrer curs, 2002-2003, vam començar a processar les respostes obtingudes en cadascuna de les qüestions, tant per variables com per enquestat, la qual cosa ens ha permès, mitjançant un procés de filtrat de dades, establir correlacions en les respostes, així com poder determinar aquelles correspondències que són significatives, com ara la llengua en què es relacionen en àmbits extraescolars els nois i noies que als centres tenen més experiència en català. D'aquesta manera, les respostes que fins llavors només podíem interpretar genèricament amb l'únic *distinguo* pública-concertada passaven a poder ser considerades amb major detall, un cop identificat un determinat segment de població.

Val a dir que la consulta, tot i que no revela resultats espectaculars ni amb un traç sempre uniforme, sí que detecta una tendència inequívoca a l'erosió i al retrocés del català en tots els àmbits sense excepció; i en el millor dels casos, uns efectes ben magres del procés de normalització regulat a través de les successives lleis de normalització lingüística.

3. Les dades obtingudes

Pel que fa a les dades, hem de dir que, en general, no revelen una evolució gaire marcada al llarg dels cinc anys que conformen el període estudiat. Sí que és cert que, any per any, es produeixen les lògiques fluctuacions, però les dades es repeteixen tossudament amb diferències poc significatives. Si s'haguessin de reflectir en una gràfica de línies, ens mostraria la descripció d'un itinerari més aviat erràtic que no va ni cap amunt ni cap avall, sinó que es mou estable al voltant d'uns mateixos valors.

És per això, que, al llarg de la nostra ponència, per tal de no enfarfegar innecessàriament el discurs amb un excés de números, ens referirem únicament al darrer dels anys estudiats, ja que, com hem explicat, no registra grans diferències amb els anteriors.

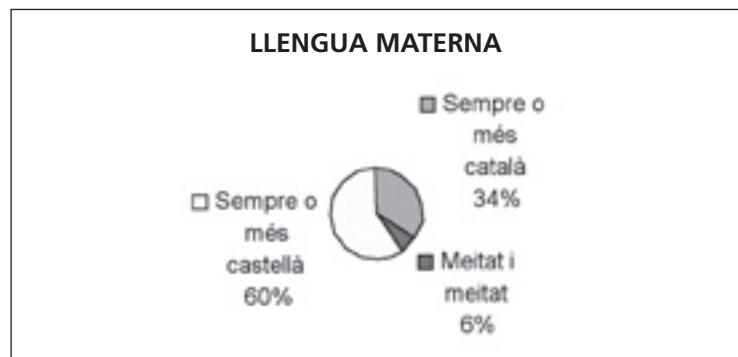
Amb tot, sí que és cert que en determinats casos, la fluctuació a què al·ludíem esdevé tendència perquè les dades evolucionen en una sola direcció. Efectivament, alguns dels àmbits estudiats ens ofereixen uns registres en què els valors no es mouen aleatòriament produint-se increments i davallades, sinó que la línia assenyala sempre amunt o sempre avall. En aquests casos, òbviament, oferirem els valors dels cinc anys estudiats perquè no fer-ho representaria amagar una dada que, a parer nostre, és extremament pertinent.

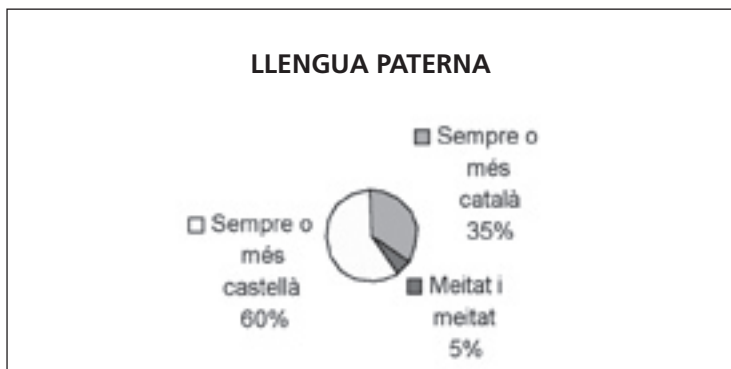
Com a dada a tenir molt en consideració, val a dir que, si bé, com ja hem apuntat, en general, es produeix una fluctuació sense valor, en els casos en què aquesta fluctuació marca una tendència, aquesta és sempre desfavorable al català.

Finalment, hem de dir que, malgrat que el nostre estudi recull les dades percentuals ajustades a les centèsimes, a efectes d'aquesta ponència, han estat arrodonides a la unitat més propera per tal de fer més entenedor el nostre discurs.

3.1. La llengua dels pares

De totes les dades de què disposem, potser la més reveladora és aquella que mostra que aproximadament dues terceres parts de la població escolaritzada a 4t d'ESO a la ciutat de Granollers al llarg d'aquests cinc cursos tenen pares que s'expressen habitualment en castellà. Correlativament, només un terç d'aquests joves tenen pares que ho facin normalment en català, tal com mostren els dos gràfics següents:

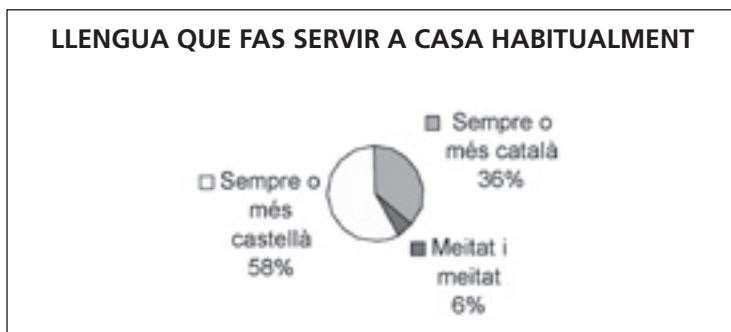

D'acord amb aquestes dades, doncs, som de l'opinió que cal qüestionar molt i molt les opinions d'aquells qui s'entesten tossudament a dir que no passa res i que la situació de la llengua catalana va cada cop millor. Efectivament, el nostre estudi demostra que, si més no a Granollers, la llengua catalana està essent substituïda per la castellana; i, a més, creiem que moltes ciutats de l'àrea metropolitana es troben en situacions similars. Prou, doncs, de fer els ulls grossos amb la llengua i afanyem-nos a prendre consciència del que està passant per tal de poder actuar en conseqüència.

3.2. La llengua a casa

Si parlem de la llengua que fan servir habitualment aquests joves a casa seva, hem de dir que la transmissió de pares a fills funciona perfectament perquè els valors registrats en l'apartat anterior es repeteixen novament aquí, com mostrem al gràfic següent:

A la vista del gràfic anterior i considerant l'altíssim percentatge de joves consultats que han nascut a Catalunya, hem de concloure que s'està produint a Granollers el fenomen que en sociolingüística anomenem nativització i que consisteix en un procés a través del qual els nascuts al país no adopten la llengua pròpia, sinó que en fan seva una d'aliena i, així, aquesta es va superposant a l'altra fins que la substitueix o esdevé clarament majoritària.

Hem de dir que hem detectat molt pocs fills de matrimonis mixtos (només un 8%), però, efectivament, es confirma la norma que la tendència majoritària és adoptar la llengua de la mare i no tant la del pare. A propòsit d'això, forçosament, ens hem de fer una pregunta que pot resultar-nos incòmoda, però que, arribats en aquest punt, esdevé absolutament pertinent: no estarà en perill la cohesió social, si els catalans i els no catalans es barregen tan poc?

3.3. Competència

Malgrat tot, tal com es pot apreciar al gràfic següent, el nivell de competència oral passiva, tendeix a la normalitat, ja que només un residual 2% declara saber parlar només una mica el català.

Cal considerar dins d'una certa normalitat que un percentatge mínim de la població d'un territori que, com el nostre, acull tantes persones vingudes d'altres contrades tingui dificultats per a entendre la llengua del país. De tota manera, aquí ens cal fer un advertiment: quan aquestes persones estan totes escolaritzades al darrer nivell obligatori i, per llei, han de tenir una competència suficient en la llengua del país, que també és aquella en què

prescriptivament es vehicula l'ensenyament, ja no ens sembla tan normal que hi hagi un percentatge, per petit que sigui, que no sigui capaç, si més no, d'entendre-la amb una certa facilitat. Alguna cosa passa al sistema educatiu, que no aconsegueix, ni de bon tros, integrar lingüísticament aquest petit però significatiu percentatge d'alumnat.

La competència oral activa presenta una situació en què el percentatge de joves gens o poc competents s'acosta a la quarta part de l'alumnat. Si mirem, doncs, la part positiva, podem dir que, correlativament, més de tres quartes parts es consideren capaços de parlar català sense grans dificultats. Vegem-ho al gràfic següent:

Correm el risc d'interpretar aquesta dada en clau de progrés; sobretot, aquells a què abans al·ludíem, sempre interessats a donar una visió optimista de la realitat sociolingüística catalana. Entenem que fer-ho seria, sens dubte, un error perquè, si efectivament desitgem una societat lingüísticament normalitzada, haurem d'entendre que qualsevol dada que no tendeixi al 100% ha de ser considerada anòmala i, per tant, negativa. Acceptarien per al castellà una situació així els ciutadans de Valladolid, Burgos o Badajoz, posem per cas? Acceptarien els partidaris del bilingüisme unidireccional una situació així per al castellà, a Catalunya? Doncs per què l'hauríem d'acceptar nosaltres, a casa nostra?

A l'hora d'intentar donar una explicació a aquest estranyíssim fenomen, consistent en l'existència d'alumnes completament incompetents en la llengua en què han estudiat i estudien els coneixements corresponents a l'etapa obligatòria de la seva formació inicial, només podem aventurar una suposició: pocs joves,

immersos com es troben en un ambient si no totalment català, sí amb una presència important d'aquesta llengua difícilment poden sostreure's a arribar a comprendre-la, però, conscients que tothom els entén en castellà i que ningú no els força a expressar-se en català, poden optar lliurement per no aprendre a parlar-ne sense que això li representi cap mena de problema. L'escola fa, doncs, una important—malgrat que no completa— tasca de catalanització pel que fa a competència passiva, però, en canvi, no és capaç de fer la mateixa feina amb la competència activa. Percebem en aquest cas una incidència clara de l'efecte catalanitzador del sistema educatiu, però, alhora, constatem l'existència d'un reflex del que es viu fora del centre: el català és una llengua supèrflua, i qui no vulgui pot optar per no fer-la seva.

L'efecte del sistema educatiu, doncs, és positiu, però clarament insuficient i trobem, entre d'altres de possibles, dues grans causes que explicarien aquest fenomen: la primera, l'existència d'una immigració que ve de fora de l'Estat espanyol i s'incorpora tardanament a l'escola i que el nostre sistema educatiu no té temps material d'integrar lingüísticament. Això vindria a explicar el 2% que ni tan sols aconsegueix competència passiva suficient. La segona, simplement inhibició per diverses raons, entre les quals una incapacitat del sistema educatiu de donar raons per a aprendre a parlar català a tots aquests alumnes. Cal que el Departament d'Educació es plantegi seriosament que ha d'assumir urgentment aquesta deficiència i sortir-hi al pas de manera decidida no tan sols amb l'augment de recursos, sinó exigint paral·lelament una actitud diferent per part d'un sector del professorat.

3.4. La llengua que es fa servir al centre

Contràriament al que ens podria fer pensar l'obligatorietat de fer del català la llengua vehicular de l'ensenyament i de totes les comunicacions i actes acadèmics dels centres finançats amb fons públics, la llengua més usada pels joves quan són a l'escola no és el català, sinó el castellà. De fet, els valors percentuals es distribueixen de manera més o menys homogènia al llarg de les cinc categories: «Sempre en català», «Més en català», «Meitat i meitat», «Més en castellà» i «Sempre en castellà»; però si prescindim de la categoria «Meitat i meitat» i agrupem les altres quatre en dos grups segons la llengua que afavoreixen, resulta que el castellà és majoritari amb un 43% davant del 39% que registra el català.

Observem-ho al gràfic següent:

44

Ponències

Es dona, doncs, un bilingüisme asimètric, que no és més que un reflex clar i evident del que succeeix al carrer, potser atenuat pel pes institucional que té el català al centre.

De fet, és ben cert, com ja hem referit més amunt, que l'escola té un efecte catalanitzador sobre els alumnes castellanoparlants, però no és menys cert que també té un efecte castellanitzador damunt dels catalanoparlants, efecte que deu ser més fort que no pas el primer, com ho demostra el fet que tots els alumnes en surten sabent expressar-se en castellà, però no tots ho fan sabent parlar el català. Som conscients que la castellanització de la totalitat de l'alumnat i la catalanització només parcial no és una conseqüència directa de l'acció de l'escola, sinó que tot l'entorn de l'alumne hi té a veure, però el que és cert és que l'escola no és capaç d'invertir la situació, ni tan sols d'anivellar les dues llengües. Ans al contrari, la referma.

3.5. La llengua que fa servir el professorat a l'aula

Volem fer un aclariment previ al comentari d'aquest apartat. La pregunta que s'adreçava als joves era exactament «Sense comptar les classes de català, castellà o anglès, en quina llengua parlen normalment els teus professors a classe?». És a dir, n'excloïem explícitament aquelles sessions en què el professor no estava obligat a parlar en català (castellà i anglès) i aquelles en què l'ús del català no obeeiria només a l'obligatorietat de fer-ne la llengua vehicular

de l'ensenyament, sinó a la pròpia naturalesa de l'assignatura. Tot i així, els resultats obtinguts al llarg dels cinc anys són els que oferim a la taula següent:

	1998-99	1999-00	2000-01	2001-02	2002-03
Tots en català	32,5%	35,1%	31,4%	22,1%	31,85%
Més en català	36,3%	40,5%	35,6%	46,8%	34,16%
Meitat i meitat	20,8%	15,1%	14,8%	20,4%	17,82%
Més en castellà	7,3%	7,3%	11,0%	5,2%	12,38%
Tots en castellà	3,1%	2,0%	5,8%	5,5%	3,80%

Com es pot observar, només una categoria apareix sobre fons blanc. És la dels casos en què el professorat simplement compleix la llei. Les altres quatre, sobre fons gris, corresponen als casos en què, en més o menys grau, es conculca el dret dels estudiants a rebre classes en llengua catalana. El resultat és, doncs, que només una mitjana aproximada del 30% dels alumnes al llarg dels cinc anys veu aquest seu dret escrupolosament respectat. Correlativament, una mitjana aproximada del 70% dels alumnes el veuen conculcat en diferents mesures. Les dades parlen per si soles i no deixen lloc a cap altre comentari. Això sí: plantegen una pregunta: el Departament d'Educació, ja ho sap, això...? I si ho sap, com és que no actua...? I si no ho sap, com és que no ho sap...?

Oferirem també una altra dada que ens sembla força rellevant: com es pot observar, no hem presentat les dades en forma de gràfic, sinó en forma de taula per tal de poder donar dades de tots els anys estudiats, cosa que obeeix, com hem anunciat més amunt, al fet que, en aquest cas, la fluctuació dels valors d'un any per l'altre marca una tendència que és desfavorable al català: mentre que el curs 98-99 hi havia un 10,4% d'alumnes que deia rebre les classes «Sempre en castellà» o «Més en castellà», aquesta xifra s'eleva al 16,18% el curs 02-03. És a dir, cada cop hi ha més alumnes que, davant la passivitat del Departament en aquesta qüestió, diuen rebre les classes íntegrament o de manera majoritària en castellà.

Una part important del professorat, doncs, incompleix la normativa amb una impunitat impensable en qualsevol àmbit de la funció pública; i, a parer nostre, hi ha tres grans causes per les quals aquests docents actuen així: en primer lloc —i creiem que és la menor part dels casos, malgrat que una part ben significativa—, simplement

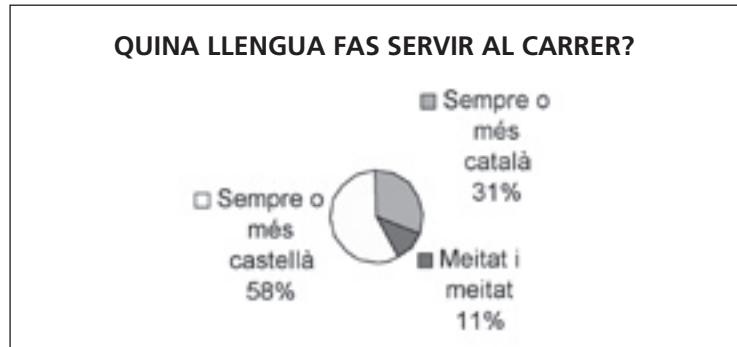
per pura militància, ben bé perquè es neguen a impartir les seves classes en la llengua del país. Lògicament, si actuen així és perquè no hi ha ningú que es decideixi a fer-los complir la llei, sinó que més aviat es fan els ulls grossos, que sol ser la solució que crea menys problemes. En segon lloc, hi ha una part del professorat que no és capaç d'expressar-se en català d'una manera satisfactòria i, en comptes de fer el que faria si treballessin a Alemanya o a Anglaterra, que seria esforçar-se al màxim i aprendre la llengua del país amb un nivell altament satisfactori o deixar la professió, senzillament, han optat pel camí més fàcil, amb la benevolent ignorància culpable de les autoritats educatives. Finalment, hi ha una part del professorat, que creiem majoritària entre els incomplidors, que s'inhibeix de la seva obligació de transmetre als alumnes la llengua catalana a base d'usar-la en tot moment a causa d'una falsa actitud solidària, en virtut de la qual, parlar castellà als alumnes tindria una connotació de companyonia i de tracte d'igual a igual amb els alumnes que és molt ben valorada entre determinat sector del professorat. Dins d'aquest sector, inclouríem també aquells docents que, de bona fe, s'adrecen en castellà als alumnes immigrants per tal de fer-los més fàcil la integració quan, en definitiva, el que estan fent és dificultar-los-la al màxim i impedit-los l'accés a les poques ocasions en què podran sentir a parlar el català i, per tant, podran intentar aprendre'l.

3.6. Al carrer

Primer de tot, volem avisar que el títol d'aquest apartat és simplificador i que cal, per tant, interpretar-lo en un sentit ampli, ja que hem anomenat genèricament «el carrer» un àmbit que inclouria totes aquelles situacions comunicatives que l'alumne viu fora de casa i fora del centre educatiu. Així, entenem per carrer les botigues, l'esplai, la discoteca, el restaurant, l'escala de casa, la casa dels seus companys o d'altres familiars o amics, òbviament, el carrer pròpiament dit i, en definitiva, tots els espais que configuren l'entorn del jove en què es puguin produir ocasions d'interactuar lingüísticament.

Quant a les dades recollides, hem de dir que descriuen una situació perfectament compatible amb la que hem dibuixat més amunt per a l'àmbit domiciliari i a propòsit de la llengua habitual dels pares. Tal com mostrem al gràfic, doncs, es mantenen les proporcions ja conegudes que deixen el català amb aproximadament un terç

de la població consultada, mentre que els dos terços restants són per al castellà.

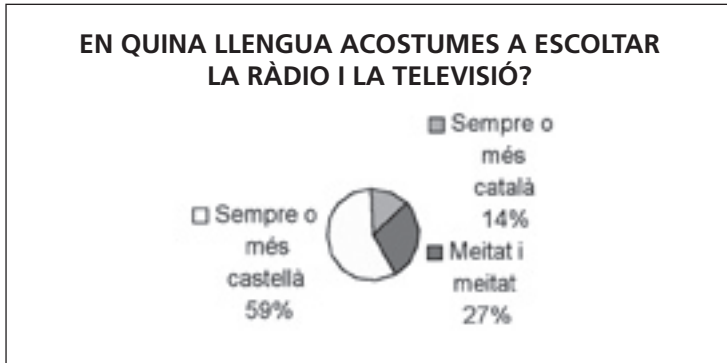
Hem de dir que, un cop més, es confirma de manera clara la norma de convergència al castellà, en virtut de la qual els catalanoparlants canvien sistemàticament de llengua en presència d'algú no ja que no entengui el català, sinó que simplement no acostumi a parlar-lo, malgrat que l'entengui o el sàpiga parlar amb fluïdesa. Correlativament a aquesta actitud de renúncia, apresada dels seus adults més propers i refermada per la majoria dels mitjans de comunicació i per molts dels seus propis professors, els castellano-parlants aprenen també que ells no han de canviar mai de llengua perquè són els altres que han de fer l'esforç. I, així, amb aquesta norma tàcita que funciona pertot i tothora, cada cop ens anem convençant més els uns i els altres que el català és una llengua redundant, innecessària i supèrflua i que aprendre-la, més que un acte d'integració i d'enriquiment personal no passa de ser un favor que es fa als catalans.

Això ens porta de manera indefugible a plantejar-nos que l'escola ha d'afrontar amb una urgència extrema el foment de l'ús com una de les seves més altes prioritats. Si l'escola ha estat capaç de fer un altíssim servei amb l'extensió del coneixement, hauria de poder també transmetre els valors necessaris per a estendre'n de manera anàloga l'ús. De fet, no només l'escola hauria de plantejar-se una urgent intervenció en aquest àmbit sinó que hauria de ser tota la societat catalana qui hauria de fer-ho; i l'escola també, com a part integrant d'aquesta societat. Som conscients que l'escola, tota sola, no pot canviar els costums de les persones, però si, d'alguna manera pot incidir-hi positivament, pensem que té la ineludible obligació d'intentar-ho.

3.7. Mitjans de comunicació audiovisuals

Pel que fa als mitjans de comunicació, una primera dada ens diu que les emissores de ràdio i televisió que emeten en català són clarament menystingudes, sobretot pels joves castellanoparlants, un 25% dels quals afirmen no sintonitzar mai cap emissora en català. Talment com si visquessin a Múrcia o a Getafe.

Les dades de la totalitat de la ciutat queden reflectides al gràfic següent:

Com es pot observar, es repeteixen tossudament els gairebé dos terços de població que prenen l'opció més castellanitzant davant de l'altre terç que opta per opcions catalanitzants o neutres.

A continuació, com fem sempre que es detecta una determinada evolució al llarg dels cinc anys estudiats, oferim la de l'opció «Sempre en castellà» de la pregunta «En quina llengua acostumes a escoltar la ràdio i la televisió?» perquè és força reveladora:

	1998-99	1999-00	2000-01	2001-02	2002-03
Sempre castellà	14,4%	16,6%	18,6%	19,4%	20,56%

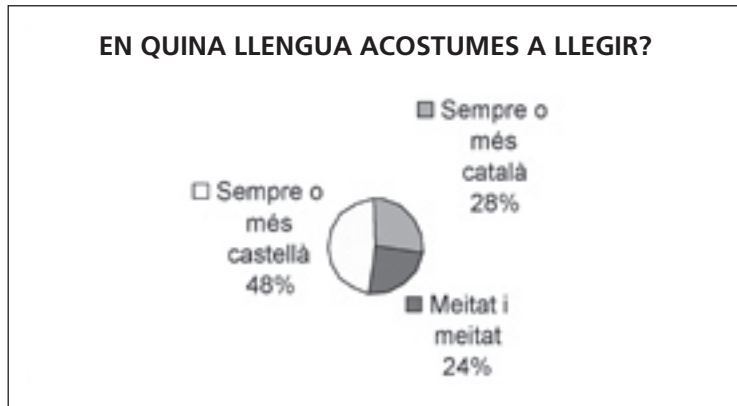
Com es pot observar, no es tracta de fluctuació erràtica. Les diferències registrades any rere any marquen una clara tendència a augmentar la població de joves que fan opció única quan es tracta de mitjans de comunicació audiovisuals en una o altra llengües.

Detectem, doncs, un prejudici dels castellanoparlants respecte del català que no detectem, de manera paral·lela, dels catalans

respecte del castellà. Els mitjans de comunicació en català farien bé de plantejar-se quina és la seva quota de culpa en aquest fenomen i haurien de mirar de trobar solucions més imaginatives i que engresquin més el jovent i aprofitar la gran força que tenen per a donar models que afavorissin el progrés de la normalització de la nostra llengua. Recordem, per exemple, que Televisió de Catalunya i la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió van néixer amb l'objectiu prioritari d'afavorir aquest procés.

3.8. Lectura

En aquest àmbit, també hi surt perdent el català d'una manera aclaparadora, tot i que la relació 1 a 3 no es dona en aquest cas: malgrat el predomini indubtable del castellà, les opcions neutres li lleven el volum que tenia en àmbits com ara el propi domicili, la llengua dels pares o el carrer. Malgrat tot, volem fer notar que no per això les opcions dacantades cap al català tenen un ascens espectacular, sinó més aviat moderat, que no és capaç de treure'l de l'escarida quarta part que, malauradament, li correspon habitualment.

3.9. Les anotacions personals

Aquí les coses s'equilibren una mica, tot i que, com ens mostra el gràfic, encara hi surt guanyant el castellà.

Pensem que la situació més equilibrada d'aquest àmbit d'ús pot explicar-se, en part, pel fet que molts d'aquests estudiants limiten les seves anotacions personals a l'agenda escolar i a poca cosa més, per la qual cosa, essent com és que la llengua de l'escola és —ni que sigui de forma teòrica— l'oficial del centre, la pressió institucional actuaria aquí de tal manera que molts dels joves que, en altres situacions, optarien pel castellà, en aquest cas, es decantarien pel català. De totes maneres, tot i això, veiem que el català no és ni de bon tros hegemònic i ni tan sols majoritari.

3.10. Percepció de la utilitat del català

Són força reveladores les dades obtingudes davant la pregunta que fa referència a la percepció d'utilitat de totes dues llengües: català i castellà apareixen com a imprescindibles o molt necessaris per a una majoria. Ara bé, aquesta majoria és de poc més del 84% pel que fa al castellà, mentre que el català s'enduu només un 67%. La dada més reveladora és la que ofereix l'evolució de la suma de les opcions «És poc útil» i «No em cal gens» referides al català. Vegem-ho en forma de taula perquè s'hi pot observar una evolució ascendent al llarg dels cinc anys:

	1998-99	1999-00	2000-01	2001-02	2002-03
«És poc útil» + «No em cal gens»	2,4%	3,9%	6,3%	6,7%	7,06%

Com podem veure, doncs, d'un gairebé residual 2,4%, passem a un ja significatiu 7,06% de joves que no veuen el català com una llengua útil que els pot servir per a alguna cosa en el present o en el futur. Si considerem, a més que les persones consultades

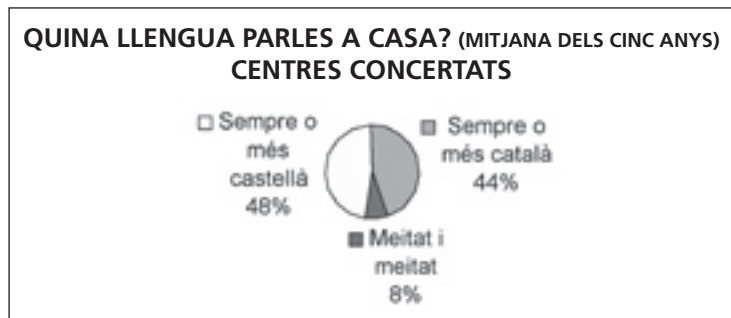
passen bona part de la seva jornada en un àmbit —l'escola— on l'ús del català és obligatori, no podem per més que manifestar la nostra perplexitat davant d'uns resultats com aquests. És que no hi ha ningú que faci sentir la necessitat de fer servir el català a aquests joves, ni tan sols dins del seu centre docent? Alguna cosa falla en el sistema educatiu. A la Inspecció toca esbrinar què és i al Departament d'Educació correspon esmenar-ho.

3.11. Comparació entre l'escola pública i l'escola concertada

En primer lloc, hem de dir que el nostre estudi es limita estrictament a escoles sostingudes amb fons públics i, per tant, el criteri d'igualtat d'oportunitats hauria de ser una constant entre les diferents situacions que descrivim. Quan es fa més palès que això no és així, és quan comparem els resultats obtinguts a les escoles concertades amb els obtinguts als instituts.

Les escoles de titularitat privada, malgrat que també sostingudes amb fons públics, parteixen d'una situació clarament avantatjosa perquè els seus alumnes estudien en un àmbit molt menys castellanitzat i, per tant, les possibilitats d'aprendre el català simplement sortint al pati i escoltant els companys són molt més altes. En canvi, els instituts ofereixen situacions molt desfavorables en aquest sentit. Tant, que no ens estranyaria que fos possible, fins i tot, trobar situacions dramàtiques com ara que un catalanoparlant pogués sentir ganes d'amagar la seva pròpia llengua per tal de no ser diferent de la majoria dels seus companys.

En definitiva, les dades de l'escola concertada ens descriuen una situació de cert equilibri entre les dues llengües, tot i que amb un lleuger predomini del castellà. El gràfic que mostrem recull la mitjana de la llengua domèstica habitual dels alumnes matriculats a la ciutat a 4t d'ESO al llarg d'aquests cinc anys.

QUINA LLENGUA PARLES A CASA? (MITJANA DELS CINC ANYS) CENTRES PÚBLICS

Si partim de la base que ha d'imperar el criteri d'igualtat a què abans al·ludíem, entenem que el Departament d'Educació s'hauria de plantejar intervenir d'una manera decidida en aquesta qüestió, ja que no té la mateixa oportunitat d'accedir al català un alumne que obté una plaça en una escola on la situació és equilibrada que aquell que n'obté una en un centre on el català és absolutament minoritari entre l'alumnat. D'altra banda, el professorat dels instituts ha d'esmerçar unes energies per a contrarestar aquesta situació que el professorat de l'escola concertada podrà utilitzar per al que realment ha de fer: dedicar-se a la docència, sense haver de lluitar constantment contra una situació que dificulta extraordinàriament l'exercici de la seva professió.

Caldrà, doncs, que ens replantegem coses com ara la llibertat d'elecció dels pares a un centre i la restringim en allò que pugui contribuir a crear escoles d'elit i, com a conseqüència, també centres on van a parar la majoria dels immigrants que arriben a la ciutat. Això demana una planificació prèvia que permeti preveure i avançar-se als esdeveniments i, sobretot, demana valentia i voluntat política per a tornar a prendre les regnes d'una situació que ja fa massa temps que es va escapar de les mans.

4. Conclusions i alternatives de futur

Relacionem a continuació set punts que destaquen de les conclusions i que ofereixen una tendència no gaire encoratjadora, però que volem creure i creiem que té alternatives de futur, si es vol de debò, si s'hi posa tothom i si es fa el que cal.

4.1. Majoria d'alumnat castellanoparlant

La proporció 2/3-1/3 s'ha invertit a favor del castellà en una sola generació. I la proporció augmenta perquè entre la nova immigració hi ha un percentatge molt alt d'hispanoamericans que tenen el castellà com a primera llengua. Aquest increment va, si utilitzéssim mots de la tecnologia punta, a alta velocitat.

Caldria, doncs, fer una tasca seriosa de foment del català, que l'administració fes que el català fos una llengua realment necessària per a viure a Catalunya, que els catalanoparlants no dimitissin mai i que fessin fàcil que els nouvinguts adoptessin també el català com a propi.

4.2. Bilingüisme més assolit entre catalanoparlants

Els catalanoparlants esdevenen fàcilment bilingües perquè el castellà és pertot arreu i apliquen la norma de convergència al castellà perquè també és el que fan els adults i perquè l'autoestima és baixa. Els esforços de l'escola queden desmentits al carrer i a la televisió, que funcionen com a models educatius paral·lels fora de les aules, i que són molt competitius i eficaços.

Cal fer del català llengua de trobada i mantenir-s'hi, ser conscients que d'això depèn la pervivència de l'idioma i la possibilitat que la població castellanoparlant pugui ser també realment bilingüe. Si hom no se sent segur en una llengua, hom no posa en perill la pròpia imatge utilitzant-la. Hi ha joves a Granollers que només parlen en català amb el seu professor de català perquè la resta d'interlocutors convergeixen al castellà. És impossible esdevenir competent en una llengua sense interaccions.

4.3. Adaptació al castellà per part del professorat

Sobretot on més castellanoparlants hi ha, on més necessària és la immersió, per tant, més s'adapten els professors a la llengua dels alumnes per sentir-s'hi propers, per una falsa solidaritat amb els nousvinguts. Queda clar, amb això, que el model d'escola catalana a secundària no es consolida i que s'incompleix la normativa en matèria de llengua. És curiós observar que als centres es viu bastant pendent del que diu la normativa d'inici de curs, que des de fa dos cursos diu clarament que el català és la llengua vehicular, però ningú no fa esment d'aquest punt.

En la normativa, com a prioritat general, s'estableix —i citem literalment— «l'ús de la llengua catalana com a llengua d'aprenentatge i de comunicació en les actuacions docents i administratives del centre». Més endavant, quan diu que el català ha d'ésser l'eix vertebrador d'un projecte plurilingüe, s'hi detalla que s'han de fer en català les activitats orals i escrites, les explicacions del professorat, el material didàctic, els llibres de text, les activitats d'aprenentatge i avaluació, les reunions, els informes, les comunicacions...

Els inspectors, tan escoltats als centres, han de vetllar pel compliment d'aquest punt de la normativa i els professors han de ser conscients de la situació real de la llengua, de la nostra responsabilitat i de què és el més convenient perquè els seus alumnes acabin essent competents en català.

4.4. Desequilibri entre l'escola pública i la concertada

Tot i que les dades no són homogènies, el major nombre de catalanoparlants es concentra en els centres concertats, el major nombre d'immigrants d'última generació es concentra en uns percentatges que creixen espectacularment any rere any als centres públics (a quart d'ESO hi ha aproximadament 350 alumnes als centres concertats i 250 als centres públics). Sembla com si hi hagués dos Granollers que no contacten i és difícil, en aquestes condicions, una integració plena, si més no en l'àmbit lingüístic.

L'alternativa és, doncs, fer una planificació escolar que tingui en compte aquest factor, que hi hagi una coordinació real i efectiva entre administracions per tal d'assolir uns mateixos objectius i

crear a la ciutat ponts de contacte en el lleure juvenil i iniciatives engrescadores i catalanitzadores que facin també ciutat.

4.5. Competència productiva anormalment baixa

Certament, s'han fet esforços notabilíssims pel que fa a l'extensió del coneixement del català; extraordinaris si es té en compte que fa mig segle la majoria de la població autòctona era analfabeta en la seva pròpia llengua. No obstant això, no deixa de ser preocupant que una cinquena part de la població escolar manifesti que, tot i entendre el català, no el parla mai o gairebé mai; percentatge que en el conjunt de l'escola pública arriba fins al 40%.

Les causes per les quals aquesta més que considerable proporció del nostre alumnat no parla mai o gairebé mai en la seva llengua d'aprenentatge escolar poden ser múltiples: per vergonya, per desmotivació, perquè no li cal en el seu entorn, per transgressió/hostilitat...; ara bé: sigui com sigui, el fenomen detectat posa en evidència el procés de llatinització en què es troba el català i de llengua relegada a l'àmbit acadèmic. Paradoxalment, si fa només dues generacions era més viu fora de l'aula, avui, assegurat dintre del currículum escolar, es troba en una situació molt afeblida al carrer.

4.6. Poca audiència juvenil dels mitjans en català

A grans trets, l'enquesta acumulada detecta que en els usos passius de la llengua (TV, ràdio...) un 30% de l'alumnat se serveix indistintament del català i del castellà per un igual. Amb tot, al llarg del període estudiat, s'hi observa un augment dels qui no miren o escolten mitjans en català; i, en qualsevol cas, la proporció dels qui habitualment segueixen els canals en castellà és de 3 a 1; i una quarta part d'aquest alumnat no es connecta mai en castellà.

Habitualment, la responsabilitat pel que fa a la normalització lingüística de la població escolar (tant pel que fa a la competència, com amb relació a l'ús) sol carregar-se exclusivament a l'escola; tot oblidant, però, que al llarg del període escolar, aquesta mateixa franja de població rep a més dels aprenentatges formals, d'altres de no formals i d'informals; d'entre els quals la televisió exerceix pel seu atractiu una influència decisiva.

Caldria, doncs, estendre les responsabilitats educatives en matèria lingüística (correcció i fixació d'un registre estàndard) al Consorci de RTVC, un ens públic amb competències plenes des de l'any 1980 que massa sovint ha preferit ampliar la quota d'audiència i de presència en el mercat a un criteri qualitatiu. El repte responsable hauria de consistir a posar tots els mitjans a l'abast per a un objectiu principal: guanyar l'interès dels joves sense cedir en la qualitat del producte i amb la finalitat darrera de esdevenir un referent cultural en català. Més encara: aquest objectiu hauria de ser periòdicament avaluat com correspon a un mitjà públic amb una evident repercussió en matèria de política lingüística.

4.7. Valoració més alta de la utilitat del castellà

En el capítol que fa referència a les dades, hem pogut comprovar com els joves de Granollers valoren cada cop menys el català pel que fa a la utilitat pràctica i a les possibilitats que els pot donar per a desenvolupar-se en el futur.

Això és especialment greu si considerem que es tracta de persones vinculades a un centre docent, en el qual l'ús del català és cosa de cada dia perquè se suposa que és la llengua vehicular de l'ensenyament i de tots els actes acadèmics i, per tant, hauria de ser materialment impossible viure-hi ni un sol dia sense desenvolupar-s'hi amb una mínima desimboltura.

És una dada veritablement dramàtica que compromet seriosament el futur de la nostra llengua i que ens fa qüestionar-nos moltes de les actituds col·lectives del nostre poble. I la primera és l'anomenada norma de convergència al castellà, que la població aplica a tort i a dret sense pensar que renunciar a la pròpia llengua en presència d'algú que és de llengua castellana significa donar un missatge clar de llengua supèrflua, innecessària, obvia i subordinada, que és precisament una de les raons que troben els nostres joves per a considerar que no els és útil.

Aquesta norma, com hem vist a propòsit de les dades de la llengua que fa servir el professorat a l'aula, s'aplica, fins i tot, en el marc de l'escola, on per llei està expressament prohibit fer-ho en la majoria de les ocasions. No cal ni dir que el missatge que es transmet al jovent és el mateix o encara més negatiu perquè representa donar

a la llengua catalana un tractament de llengua tal inútil que no cal parlar-la ni tan sols per a complir la llei, que es presenta així com un disbarat tan gran que ni tan sols les autoritats educatives no s'atreveixen a fer respectar.

Això ens remet indefectiblement a la noció d'autoestima col·lectiva. Algú pot imaginar una situació semblant per al castellà al seu territori? Algú pot imaginar que la població espanyola es quedés amb els braços plegats davant d'una situació així si la llengua afectada fos la castellana? És imaginable a qualsevol capital castellana, posem per cas, una situació tal que quan els alumnes no volguessin parlar el castellà el professor, amablement, els parlés en català? Oi que fa riure? Dons aquí passa això mateix però a l'inrevés. I el que ens cal és actuar. I fer-ho amb urgència, abans que la situació no esdevingui irreversible. Ho tenim tot: una legislació favorable, professors capaços i disposats a parlar català a les aules, una inspecció que farà allò que li ordenin fer, mitjans per a fer-ho i —el que és més important— una situació —encara— en què la llengua és viva i, per tant, exigible als joves des de tots els punts de vista. Només ens cal el coratge necessari per a demanar a les nostres autoritats educatives que facin complir la llei. És només això.

Però, sobretot, hem de reflexionar sobre la nostra actitud col·lectiva; una actitud pròpia d'un poble sotmès i vençut que no estima veritablement la seva llengua ni la seva identitat.

**Antoni Riera,
Rosa Sagalés
i Jordi Sedó**

**ANNEX: CONSULTA A LA POBLACIÓ ESCOLARITZADA
AL 4t CURS D'ESO A LA CIUTAT DE GRANOLLERS**

QÜESTIONARI

58

Llegeix atentament les preguntes i marca amb una creu la resposta que s'adiu més amb el teu cas personal.

1. Quina llengua parla normalment...

Sempre català.
Més català que castellà.
Aproximadament, meitat i meitat.
Més castellà que català.
Sempre castellà.

...el teu pare?

...la teva mare?

2. El català,...

Sí.
Una mica.
No.

...l'entens?

...el parles?

3. Quina llengua acostumes a parlar...

Sempre català.
Més català que castellà.
Aproximadament, meitat i meitat.
Més castellà que català.
Sempre castellà.

...a casa?

...al centre?

4. Quina llengua acostumes a parlar quan no ets a casa ni al centre?

Sempre català.	
Més català que castellà.	
Aproximadament, meitat i meitat.	
Més castellà que català.	
Sempre castellà.	

5. Sense comptar les classes de català, castellà o anglès, en quina llengua parlen normalment els teus professors a classe?

Tots en català.	
N'hi ha més que parlen català.	
Aproximadament, meitat i meitat.	
N'hi ha més que parlen castellà.	
Tots en castellà.	

6. Què acostumes a fer quan, pel carrer, algú et parla en català?

Li contesto sempre en català.	
Contesto en català molt sovint.	
Depèn.	
Contesto en castellà molt sovint.	
Contesto sempre en castellà.	
Li demano que em parli castellà.	

7. Què acostumes a fer quan, pel carrer, algú et parla en castellà?

Li demano que em parli català.	
Contesto sempre en català.	
Contesto en català molt sovint.	
Depèn.	
Contesto en castellà molt sovint.	
Li contesto sempre en castellà.	

8. En quina llengua acostumes a veure la TV o a escoltar la ràdio?

9. En quina llengua acostumes a llegir, si has pogut escollir-la?

10. En quina llengua acostumes a anotar les teves coses?

Sempre en català.			
Més en català que en castellà.			
Aproximadament, meitat i meitat.			
Més en castellà que en català.			
Sempre en castellà.			

11. Quina utilitat té per a tu saber...

...català?

...castellà?

És imprescindible.		
És molt necessari.		
És útil.		
És poc útil.		
No em cal gens.		